

IŠVADA

2018 m. kovo 21 d.

Vilnius

Dėl Seimo Peticijų komisijos sprendimo

Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisija (toliau – Komisija) 2018 m. kovo 21 d. posėdyje iš esmės išnagrinėjo Arūno Sodonio peticiją „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto pakeitimo“ ir priėmė sprendimą atmesti joje pateiktą pasiūlymą papildyti Seimo statuto 67 straipsnį nauju punktu, kuriame būtų nustatyta, kad Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas atlieka Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuleteniuose paskelbtos teismų praktikos stebėseną, taip pat inicijuoja įstatymus, kuriais į įstatymus perkeliamos šiuose biuleteniuose paskelbtos teisės aiškinimo ir taikymo taisyklės arba tos taisyklės paneigiamos.

Komisija šį sprendimą priėmė, atsižvelgusi į Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pateiktą nuomonę ir manydama, kad papildyti Seimo statuto 67 straipsnį pareiškėjo siūlomomis nuostatomis yra netikslinga, neproporcinga ir neracionalu. Turėtų būti efektyviai išnaudotos teisėkūros stadijos ikiparlamentiniu lygmeniu, ekspertiniu lygmeniu vertinant teisės aktų projektų tikslumą, kokybę, poveikį ir kt.

Teisės teorijoje teisės šaltiniais laikomi ne tik įstatymai ar kiti Seimo leidžiami teisės aktai, bet ir teismo precedentai. Todėl neatsitiktinai Lietuvos Respublikos teismų įstatyme įtvirtinta, kad Aukščiausiasis Teismas formuoja vienodą bendrosios kompetencijos teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus, o Vyriausiasis administracinis teismas formuoja vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus, kad plėtodamas ir užtikrindamas vienodą teisės aiškinimą ir taikymą bendrosios kompetencijos teismuose. Aukščiausiasis Teismas analizuoja nacionalinių, Europos Sąjungos ir tarptautinių teismų praktiką, kitus teisės šaltinius, rengia teismų praktikos apibendrinimus, apžvalgas, viešai skelbia informaciją apie savo veiklą, plėtodamas ir užtikrindamas vienodą teisės aiškinimą ir taikymą administraciniuose teismuose. Vyriausiasis administracinis teismas analizuoja nacionalinių, Europos Sąjungos ir tarptautinių teismų praktiką, kitus teisės šaltinius, rengia teismų praktikos apibendrinimus, apžvalgas, viešai skelbia informaciją apie savo veiklą.

Ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2007 m. spalio 24 d. nutarime yra pažymėjęs, kad teismų precedentai yra teisės šaltiniai, pabrėždamas, kad rėmimasis precedentais yra vienodos (nuoseklios, neprieštaringos) teismų praktikos, kartu ir Konstitucijoje įtvirtinto teisingumo principo, įgyvendinimo sąlyga. *Todėl teismų precedentai negali būti nemotyvuotai ignoruojami. Kad deramai atliktų šią savo funkciją, precedentai patys turi būti aiškūs. Teismų precedentai taip*

pat turi neprieštarauti oficialiai konstitucinei doktrinai. Kartu Konstitucinis Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad teismų precedentų, kaip teisės šaltinių, reikšmės negalima pervertinti, juo labiau suabsoliutinti. Remtis teismų precedentais reikia itin apdairiai. Pabrėžtina, kad teismams sprendžiant bylas precedento galią turi tik tokie ankstesni teismų sprendimai, kurie buvo sukurti analogiškose bylose, t. y. precedentas taikomas tik tose bylose, kurių faktinės aplinkybės yra tapačios arba labai panašios į tos bylos, kurioje buvo sukurtas precedentas, faktinės aplinkybės ir kurioms turi būti taikoma ta pati teisė, kaip toje byloje, kurioje buvo sukurtas precedentas <...>.

Pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją valstybės valdžia organizuota ir įgyvendinama remiantis valdžių padalijimo principu. Šis principas reiškia, kad įstatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė valdžios yra atskirtos, pakankamai savarankiškos, kad tarp šių valdžių turi būti pusiausvyra. Kiekviena valdžios institucija turi jos paskirtį atitinkančią kompetenciją, kurios konkretus turinys priklauso nuo to, kokiai valstybės valdžiai ši institucija priklauso, taip pat nuo jos vietos tarp kitų valstybės valdžios institucijų, jos įgaliojimų santykio su kitų valstybės valdžios institucijų įgaliojimais.

Nors viena pagrindinių Seimui priskirtinų funkcijų yra įstatymų leidyba, tačiau Konstitucijos 68 straipsniu įstatymų leidybos iniciatyvos teisė suteikiama ir kitiems subjektams, t. y. ne tik Seimo nariams, bet ir Respublikos Prezidentui, Vyriausybei, 50 tūkstančių piliečių, turinčių rinkimų teisę. Efektyvesnės įstatymų leidybos siekiamybės kontekste, ypatingas dėmesys atkreiptinas į Vyriausybę kaip įstatymų leidybos iniciatyvos teisę turintį subjektą.

Valstybės politiką formuoti, taip pat organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą tam tikrose valdymo srityse yra atskirų ministerijų veiklos tikslai. Siekiant šių tikslų ministerijos rengia atitinkamų sričių įstatymų, Vyriausybės nutarimų ir kitų teisės aktų projektus. Vyriausybė įgyvendindama teisėkūros iniciatyvos teisę, atskiras sritis pavesdama atitinkamoms ministerijoms, turi išskirtinai plačias ir specializuotas galimybes ne formaliai, o realiai laikytis Teisėkūros pagrindų įstatyme įtvirtintų principų. Manytina, kad Vyriausybė, realizuodama įstatymų leidybos iniciatyvos teisę, stebi teismų praktiką ir sistemiškai vertina galiojančio teisinio reguliavimo pataisų poreikį. Pažymėtina, kad neretai Vyriausybės teikiamų įstatymų projektų aiškinamuosiuose raštuose remiamasi teismų praktika.

Atsižvelgus į visa tai, imperatyviai įpareigoti vieną iš penkiolikos Seimo komitetų, kurio veiklos kryptys iš esmės apribotos Seimo statuto 67 straipsnyje įtvirtintomis, jokių būdu neapimančiomis kitų keturiolikos Seimo komitetų veiklos kryptių (Seimo statuto 58–70 str.), atlikti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuleteniuose paskelbtos teismų praktikos stebėseną, taip pat inicijuoti įstatymus, kuriais į įstatymus būtų

perkeliamos šiuose biuleteniuose paskelbtos teisės aiškinimo ir taikymo taisyklės arba tos taisyklės paneigiamos, būtų neproporcinga ir neracionalu.

Neatmestina prielaida, kad pritarus pareiškėjo peticijoje pateiktam siūlymui, būtų sudarytos realios, tačiau nebūtinai teigiamą poveikį turinčios prielaidos pernelyg dažnai, nepagrįstai teisės aktų kaitai, taip pat neigiamai vertintinai pernelyg kazuistinio pobūdžio teisėkūrai, paneigiančiai Teisėkūros pagrindų įstatyme įtvirtintus tikslingumo, proporcingumo, efektyvumo, aiškumo ir kitus principus.

Pažymėtina ir tai, kad Seimo Parlamentinių tyrimų departamentas 2015 m. kovo 25 d. atliktame tyrime „Teisėkūros tendencijos ir rodikliai Europos Sąjungoje valstybėse ir Lietuvoje“ konstatavo, kad galima pastebėti, kad Lietuvoje, palyginti su kitomis ES valstybėmis, parlamento narių teisės ir galimybės yra labai plačios, jų procedūrinis suvaržymas yra minimalus. Tuo tarpu Vyriausybės galios „kontroliuoti“ teisėkūros darbotvarkę yra nepakankamos. Pažymėtina, kad toks parlamento narių ir vyriausybės galimybių „balansas“ teisėkūros srityje yra nebūdingas daugeliui ES valstybių. Tai nulemia Seimo teisėkūros darbotvarkės „perkrovą“ ir tuo pačiu prisideda prie „įstatymų infliacijos“ bei teisinės sistemos nestabilumo skatinimo šalyje.

Vadovaujantis Konstitucijos 109 ir 114 straipsniais, teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai, o valstybinės valdžios, valdymo institucijų, Seimo narių ir kitų pareigūnų kišimasis į teisėjo ar teismo veiklą yra draudžiamas ir užtraukia įstatymo numatytą atsakomybę. Pagal Teismų įstatymo 1 straipsnį, bylose teismų priimtus sprendimus gali peržiūrėti tik teismas ir tik įstatymų nustatyta tvarka. Todėl, atsižvelgiant į tai, kad Komitetas (Komiteto pirmininkas ar Komiteto nariai) neturi teisės kištis į konkrečių bylų nagrinėjimą ar daryti vienokį ar kitokį poveikį teismams, o asmeninis domėjimasis atskiromis bylomis tam tikrais atvejais galėtų būti laikomas kišimusi į teisėjo ar teismo veiklą, už ką, yra numatyta netgi baudžiamoji atsakomybė, imperatyvi teismų praktikos stebėseną taip pat galėtų būti vertinama nevienareikšmiškai.

Taip pat pažymėtina, kad Teisėkūros pagrindų įstatymo 6 straipsnyje išvardinti Teisės aktų registro objektai, vieni kurių – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimai, nutartys, nutarimai, taip pat įsiteisėję administracinių teismų sprendimai dėl norminių administracinių aktų teisėtumo. Teisės aktų registro duomenys prieinami neatlygintinai. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo interneto svetainėse yra galimybė neatlygintinai susipažinti su minėtų teismų nutartimis Lietuvos teismų informacinėje sistemoje LITEKO.

Peticijų komisija, vadovaudamasi Peticijų įstatymo 12 straipsnio 3 dalies ir Seimo Peticijų komisijos nuostatų 28 punktu, siūlo Seimo seniūnų sueigai įtraukti į Lietuvos Respublikos Seimo

pavasario sesijos darbotvarkę protokolinio nutarimo dėl Peticijų komisijos sprendimo dėl Arūno Sodonio peticijos projektą.

PRIDEDAMA:

1. Arūno Sodonio peticijos kopija, 1 lapas.
2. Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto 2018-02-02 raštas, Nr. Nr. V-2018-1394, 4 lapai.
3. Išrašas iš Seimo Peticijų komisijos 2018 m. kovo 21 d. posėdžio protokolo Nr. 250-P-03, 1 lapas.
4. Lietuvos Respublikos Seimo protokolinio nutarimo projektas, 1 lapas.

Komisijos pirmininkas

Petras Čimbaras